

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

محل، کلبه فوائین مصوبه و مقررات - گزارش کبیسونها - صورت مفروح مذاکرات مجلس - اخبار مجلس - اصحابات - آگرمهای رسر و ملالوس

سال نهم

شماره ۲۴۴۲

شماره مسلسل ۷۰

دوره هفدهم مجلس شورای ملی

مذاکرات مجلس شورای ملی

جلسه ۷۰

صورت مفروح مذاکرات مجلس روز ۵ شنبه

۲۳ بهمن ماه ۱۳۳۱

فهرست مطالب:

- ۱) طرح صورت مجلس
  - ۲) بیانات قبل از دستور - آقایان: پورسرتیب، دکتر سنجابی، میراشرفی و وزیر امور خارجه
  - ۳) بیانات آقای معاون نخست وزیر در اثربعضر بودن برای جواب سوالات
  - ۴) طرح شوز اول موافقت نامه حمل و نقل هوائی بازرگانی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت نروژ
  - ۵) طرح شور اول عهدنامه مودت بین دولتین ایران و ایتالیا
  - ۶) طرح شور اول موافقتنامه حمل و نقل هوائی بازرگانی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت سوئد
  - ۷) طرح شور اول موافقتنامه حمل و نقل هوائی بازرگانی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت هلند
  - ۸) تعیین موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه
- مجلس ساعت ۹ و ۵۰ دقیقه صبح بر ریاست آقای محمد ذوالفقاری (نایب رئیس) تشکیل گردید

نایب رئیس - جلسه رسمی است صورت غائبین جلسه یکشنبه ۱۹ بهمن نرائت می شود

(بدین شرح توسط آقای ناظرزاده (منشی) قرائت شد)

غائبین با اجازه - آقایان: مشار، احمدفرامرزی، حاج سیدجوادی، قنات

آبادی، نبوی، جلالی، اورنگ، منصف

سرزاد

غائبین بی اجازه - آقایان: دکتر امامی، عبدالرحمن فرامرزی، محمد حسین قشقائی، راشد، دکتر ملکعلی

شهاب خسروائی دیرآمدگان با اجازه وزودرفتنگان - آقایان: زهری ۴۵ دقیقه، صرافزاده ۵۰ دقیقه، مکی ۳۰/۱ ساعت، امیرافشار ۳ ساعت، پورسرتیب ۴ ساعت

دیرآمدگان بی اجازه وزودرفتنگان - آقایان: کبهد ۴۵ دقیقه، دکتر مصباح زاده ۲۰ ساعت

غائب در رأی - آقای خسرو قشقائی

یک رأی

نایب رئیس - اعتراضی در صورت مجلس هست؟ آقای ناصر ذوالفقاری

ناصر ذوالفقاری - تلگرافی به

امضای عده زیادی از بابلسر رسیده که شکایت کرده اند یکمده از نوکران اجانب یعنی اعضای حزب منحل توده کمونیست در آنجا ریخته اند اخلال کرده اند و شهر را مغشوش کرده اند. تلگراف را تقدیم میکنم و از دولت تقاضای رسیدگی دارم که اقدام لازم بعمل آید

نایب رئیس - آقای نریمان فریمان - یک اشتباهات هابرتی است که اصلاح کرده و میدهم تندنویسی نایب رئیس - بسیار خوب اصلاح میشود. آقای مهندس غروی

مهندس غروی - جناب آقای صفائی نماینده محترم قزوین پندیده تلفن کردند که در ضمن صورت مجلس (خسرو - قشقائی - چرا بشما تلفن کردند؟) خوب دیگر اظهار التفات کرده اند، درباره آن پیشنهاد میکنم در جلسه قبل پس گرفتند که سفارتخانه های خارج مشروب مصرف نکنند گفتند من این را بابتجهت پس گرفتم که دولت خودش قبلا این دستور را داده بود گفتند که این توضیح را در صورت جلسه قید کنند بملاوه یک تلگرافی هم از اتحادیه عاملین جای رسیده که بوسیله بنده تقدیم مقام ریاست شود

نایب رئیس - آقای وکیل پور وکیل پور - چند فقره نامه است که

از طرف کارمندان دولت راجع بوضع خودشان نوشته اند تقدیم مجلس شورای ملی میکنم یکی از آنها شرحی است که توسط بنده و جناب آقای ناظرزاده عیناً تقدیم می کنم یک تلگرافی است از مسجد سلیمان که توسط جناب آقای دکتر فقیهی شیرازی و بنده رسیده است که آنرا هم تقدیم میکنم یک نامه ای هم از آقای سلسی بخری که نامه سرگشاده است تقدیم میکنم یک تلگرافی است از فسا که کارمندان دون پایه دولت داده اند راجع بوضع اسفناک خودشان توضیحاتی برض رسانده اند که تقدیم مقام ریاست میکنم و یک نامه ای است از کارمندان

از طرف کارمندان دولت راجع بوضع خودشان نوشته اند تقدیم مجلس شورای ملی میکنم یکی از آنها شرحی است که توسط بنده و جناب آقای ناظرزاده عیناً تقدیم می کنم یک تلگرافی است از مسجد سلیمان که توسط جناب آقای دکتر فقیهی شیرازی و بنده رسیده است که آنرا هم تقدیم میکنم یک نامه ای هم از آقای سلسی بخری که نامه سرگشاده است تقدیم میکنم یک تلگرافی است از فسا که کارمندان دون پایه دولت داده اند راجع بوضع اسفناک خودشان توضیحاتی برض رسانده اند که تقدیم مقام ریاست میکنم و یک نامه ای است از کارمندان

اداره تندنویسی و تحریر صورت مجلس

وزارت دارائی که راجع باجرای بودجه سازمانی تقاضاهائی دارند که تقدیم میکنم یک طوماری هم هست از کارمندان وزارت دارائی که آنرا هم تقدیم میکنم و مربوط بامور بازنشستگی است و استدعا دارم از نمایندگان محترم مجلس شورای ملی و همچنین از هیئت دولت که برای کار آنها یک توجه عاجل و سریع بفرمایند

نایب رئیس - آقای خسرو قشقائی خسرو قشقائی - یک تلگرافی از مفتکل رسیده اظهار رضایت از آقای دکتر توانا کرده اند تقدیم مقام ریاست میکنم

نایب رئیس - آقای ملک مدنی ملک مدنی - بنده با اجازه مقام

ریاست یک تذکری بود که میخواستم عرض کنم و آن اینست که همیشه معمول ما این بوده است که بودجه مجلس شورای ملی قبل از سال تقدیم مجلس میشده است و بتصویب میرسیده و حالا دارد سال باآخر میرسد و بودجه مملکتی هم شاید تا یک هفته دیگر حاضر بشود ولی هنوز از بودجه مجلس خبری نیست خواستم استدعا بکنم از مقام ریاست و هیأت رئیسه که توجهی بفرمایند بودجه مجلس شورای ملی شاید زود تر از تصویب بگذرد

نایب رئیس - برای اطلاع جناب عالی خواستم عرض کنم که بودجه مجلس در دست اقدام است و انشاءالله تا یکی دو جلسه دیگر فکر میکنم گزارش آن تقدیم بشود (ناظرزاده - در هیأت رئیسه تصویب شد) نسبت بصورت جلسه دیگر اشتراکی نیست؟ آقای مدرس

مدرس - آقای دکتر ملک مدنی است مریض و بستری هستند و شرحی بیهات رئیسه نوشته اند که گویا مورد توجه واقع نشده خواهش میکنم که نسبت ایشان را با

مجلس مذاکرات مشروح هفتادمین جلسه از دوره هفدهم قانون گذاری

اجازه تصویب بفرمایند (خسرو قشقانی - ضمیمه است) ضمناً يك اشتباهاتی در هرايش بنده شده بود که اصلاح میکنم و تقدیم میکنم

نایب رئیس - در صورت مجلس دیگر اعتراضی نیست ؟ (اظهاری نشد) چون عده کافی نیست تصویبش میماند برای بعد

۴. بیانات قبل از دستور آقایان: پورسرتیپ -

دکتر سنجابی - میراشرافی وزیر امور خارجه

نایب رئیس - عده ای از آقایان تقاضای نطق قبل از دستور کرده اند. آقای پورسرتیپ **پور سرتیپ** - بنده تصدیق داشتم که همیشه صحیح است گو و احسن گو باشم ولی يك پیش آمدی شد که لازم گردید مطالبی را بعرض مجلس شورای ملی برسانم هنگامیکه آقای دکتر مصدق در مجلس شورای ملی تقاضای تفویض اختیارات نمودند دلیلشان این بود که در بسیاری از مواقع برای انجام کارهای مفید و ضروری احتیاج بقانون دارند ولی سیرعادی تقدیم لوایح به مجلس دچار کندی و موجب وقفه در پیشرفت امور میگردد و بدان جهت و کلای مجلس با همه مخالفت این تقاضا با قانون اساسی و از نظر جلوگیری از تشنجاتی که در کشور بوجود آمده بود و ممکن بود در این موقع حساس موجبات نزاع و کشمکش های داخلی گردد با تفویض اختیارات موافقت نمودند که آقای دکتر مصدق بدون مانع بتوانند قوانینی را که بمنظور اصلاح امور لازم است بموقع خود تهیه و بمورد اجرا بگذارند.

ولی اکنون چندی است مشاهده می شود در عمل همکاران ایشان اشتباهاتی مرتکب میشوند و تصور میکنند در مدت کوتاهی باید برای تمام مسائل و امور مملکتی قانون گذرانید و قوانین فعلی را اصلاح نمود و در واقع آقایان وزراء تصور میکنند که مأموریت ایشان وضع قوانین است و مجلس این مأموریت را بعهده آقایان گذارده و همین جهت مشاهده میشود در امور اداری و مملکتی هیچگونه تفاوتی حاصل نشده زیرا آقایان وزراء وظیفه اصلی خود را از دست داده و اکثر ایشان در فکر وضع قانون هستند و حال آنکه شخص آقای دکتر مصدق این اختیارات داده شده تا در مواردی که اصلاحاتی ضرورت دارد از آن استفاده کنند مثل لایحه ازیاد سهم کشاورزان که ذاتاً لایحه مفیدی از نظر اجتماعی و اقتصادی است.

ولی متأسفانه چون در اجرای آن مراقبت کامل نشد باعث اختلال در امور کشاورزی در بسیاری از نقاط کشور گردیده که اگر دولت توجه و مراقبت دقیقی نکند

باعث تنزل سطح کشاورزی خواهد گردید. آقایان وزراء تصور کردند اکنون فوقی است که تمام قوانین باید اصلاح شود و لذا بیشتر وقت خود را صرف تهیه و تنظیم قوانین نموده اند و می نمایند این يك اشتباه بزرگی است که ربطی با آقای دکتر مصدق ندارد و مسئولیت آن متوجه وزراتی است که در امور مملکتی در مقابل مجلس هم منفرداً مشغول هستند و هم مشترکاً مشغولند و زیادتی برای تهیه قانون استخدام صرف شد و در میان یکصد هزار نفر کارمند دولت تشنجات عظیمی ایجاد گردید در صورتیکه اصلاح در شرایط فعلی چنین قانونی لازم نیست زیرا دولت که با شرایط فعلی نمی تواند بستمندین اضافاتی بدهد و وضع استخدامی آنها را بهتر سازد پس دولت را با مستخدمین طرف کردن و یکدسته را بر دشته دیگر ترجیح دادن تولید اختلاف و تشنج کردن در وضع فعلی چه فایده ای دارد؟

یا تجدید سازمان وزارتخانه ها و اختیار دادن پوزراء برای سازمان چه نمری دارد ؟ اگر منظور بیرون ریختن اعضاء ادارات از وزارتخانه ها باشد دولت باید بداند که این اقدام کار آسانی نیست و مسئله مستخدمین تنها مورد ابتلای کشورمان نیست و در همه کشورها با مسئله ازیاد مستخدمین دولتها مواجه هستند و صدها هزار نفر اضافه بر احتیاج مشغول کارند و دولتها تا کار برای مردم پیدا نکنند مستخدمین خود را نمی توانند اخراج کنند زیرا بفرض اینکه از اداره رانده شوند دولتها موظفند بآنها کار بدهند و الا وجود هزارها نفر درس خوانده بیکار مفاص و عیوب دیگری خواهد داشت که در خور توجه است.

در مملکت ما هم باید باین مسئله توجه داشت که چون کار برای مردم وجود ندارد دولت نمیتواند هزارها جوان و مستخدم را بیرون بریزد بدون اینکه کاری برای آن ها در نظر بگیرد و اگر منظور سازمان وزارتخانه ها تغییر دادن اسم ادارات وزارتخانه ها است این عملی است که در دو یا سه سال اخیر مکرر واقع شده و نتیجه نداده هر چند سالی يك دفعه هر وزارتخانه را اصلاح میکردند یعنی چند اداره متمرکز میکردند و يك مدیر کل برایش معین میشده و چند نفر را برمی داشتند و چند نفر دیگر را بجای آنها میگذاشتند و مقداری میز و صندلی و پرورنده از عمارتی بعمارت دیگر منتقل میشده و اصلاحات بهمین جا خاتمه می یافت.

اکنون هم در وزارت مالیه همان شده که از دو یا سه سال قبل تاکنون هر روزی که آینه بسلیقه خود کرده و رویه فعلی هم ادامه همان رویه سابق است. يك ماه پیش جناب آقای وزیر دارائی پس از چند ماه مطالعه و صرف وقت تشکیلات وزارت

دارائی را تغییر دادند یعنی سه اداره کل درست کردند و از بعضی ادارات عنوان کل را برداشتند و بعضی ادارات را در دیگری ادغام کردند و بعضی را از اداره دیگر جدا ساخته و همین همان عملی را کردند که هزارها گلشانیان و دیگر سجدای می کردند یعنی کار تازه ای شد و نتایج این عمل این است که تا چندین ماه در نتیجه برهم زدن این تشکیلات کارهای این ادارات مختل خواهد شد و هیچ تفاوتی با سابق نخواهد کرد مگر اینکه چند عدد میز و صندلی از این اطاق و عمارت باطاق و عمارت دیگر برده میشود و هر کس که بکاخ دارائی میرود و مستخدمین میز بدوش را می بیند بخندد میزند و میگوید اصلاحات شروع شده است !!

اکنون چندی است عده ای در اطاق های در بسته نشسته اند با سازمان وزارت دارائی یا وزارتخانه های دیگر را بدهند و فرض میکنند این عمل هم صورت گیرد اینکه اصلاحات نیست بکده از پشت میزها برمی خیزند و عده دیگر بجای آنها می نشینند در صورتیکه آنها که میروند وهم آنها که می آیند دست پرورده همین مکتبند یعنی مکتب کاغذ بازی و حکومت میز و صندلی و هیچ تفاوتی پیدا نخواهد شد جز آنکه دوام پیش میرزا حسن خان در پشت میز نشسته بود و حالا میرزا حسین خان نشسته این عمل وزراء مثل این است که سفرهای که اعضاء خانواده از آن طعام میخورند خالی باشد ولی پدر یا خانواده جای بشقاب و کارد و چنگالها را در روی سفره عوض کند

در حقیقت جای تأسف است که در بهترین فرصتی که برای اصلاحات پیش آمده این عده که با آقای دکتر مصدق همکاری میکنند فقط بازی از دوش ایشان برنمیدارند بلکه بر سنگینی بار ایشان میافزایند و راهی را که برای خدمت بمملکت انتخاب کرده اند و آقای دکتر مصدق عرضه می دارند راهی است که امروز نباید رفت. بسیاری از کارها لازم است ولی بموقع خود امروز بیشتر کارهایی که آقایان وزراء سرگرم آن نموده اند کارهایی است که در مواقع عادی و سرفرصت باید انجام داد بعضی از این کارها شبیه بان است که عروسی در حال اجتناب باشد و در همان حال بخواهند زیر آبروی او را درازند چون ماهمگی موفقت آقای دکتر مصدق را که موفقت مملکت محسوب است خواهانیم خود را موظف می دانم در این مقام رسمی این تذکرات را با آقایان وزراء بدهم و چون در این مدت معلوم میشود وزیران از تشخیص مصلحت مملکت عاجز بوده اند و برای اینکه با قوانین میتوان آزمایش نمود اما با مملکت

نمیتوان آزمایش کرد مقتضی می دانم بدولت تذکره کنم که در این رویه تجدید نظر نمایند در مورد قانون تقسیمات کشوری اگر چه متأسفانه آقای وزیر کشور کمتر توجه میفرمایند و در مورد ارتش که با اعمال ناروائی که در آن

صورت میگردد بیم انحلال آن مورد دازم که چون وقت گذشته است فرصت دیگری بعرض آقایان معترض رساند جناب آقای حائری زاده هم بنده داده اند که لازم می دانم بعرض و آن موضوع مستخدمین جز عمارت آقایان را نسبت بان جلب میکنم (صحیح احسن)

نایب رئیس - آقای دکتر سنجابی -

دکتر سنجابی - بنده تصدیق داشتم که همیشه صحیح است گو و احسن گو باشم ولی يك پیش آمدی شد که لازم گردید مطالبی را بعرض مجلس شورای ملی برسانم هنگامیکه آقای دکتر مصدق در مجلس شورای ملی تقاضای تفویض اختیارات نمودند دلیلشان این بود که در بسیاری از مواقع برای انجام کارهای مفید و ضروری احتیاج بقانون دارند ولی سیرعادی تقدیم لوایح به مجلس دچار کندی و موجب وقفه در پیشرفت امور میگردد و بدان جهت و کلای مجلس با همه مخالفت این تقاضا با قانون اساسی و از نظر جلوگیری از تشنجاتی که در کشور بوجود آمده بود و ممکن بود در این موقع حساس موجبات نزاع و کشمکش های داخلی گردد با تفویض اختیارات موافقت نمودند که آقای دکتر مصدق بدون مانع بتوانند قوانینی را که بمنظور اصلاح امور لازم است بموقع خود تهیه و بمورد اجرا بگذارند.

ولی اکنون چندی است مشاهده می شود در عمل همکاران ایشان اشتباهاتی مرتکب میشوند و تصور میکنند در مدت کوتاهی باید برای تمام مسائل و امور مملکتی قانون گذرانید و قوانین فعلی را اصلاح نمود و در واقع آقایان وزراء تصور میکنند که مأموریت ایشان وضع قوانین است و مجلس این مأموریت را بعهده آقایان گذارده و همین جهت مشاهده میشود در امور اداری و مملکتی هیچگونه تفاوتی حاصل نشده زیرا آقایان وزراء وظیفه اصلی خود را از دست داده و اکثر ایشان در فکر وضع قانون هستند و حال آنکه شخص آقای دکتر مصدق این اختیارات داده شده تا در مواردی که اصلاحاتی ضرورت دارد از آن استفاده کنند مثل لایحه ازیاد سهم کشاورزان که ذاتاً لایحه مفیدی از نظر اجتماعی و اقتصادی است.

ولی متأسفانه چون در اجرای آن مراقبت کامل نشد باعث اختلال در امور کشاورزی در بسیاری از نقاط کشور گردیده که اگر دولت توجه و مراقبت دقیقی نکند صورت میگردد بیم انحلال آن مورد دازم که چون وقت گذشته است فرصت دیگری بعرض آقایان معترض رساند جناب آقای حائری زاده هم بنده داده اند که لازم می دانم بعرض و آن موضوع مستخدمین جز عمارت آقایان را نسبت بان جلب میکنم (صحیح احسن) **نایب رئیس** - آقای دکتر سنجابی - بنده تصدیق داشتم که همیشه صحیح است گو و احسن گو باشم ولی يك پیش آمدی شد که لازم گردید مطالبی را بعرض مجلس شورای ملی برسانم هنگامیکه آقای دکتر مصدق در مجلس شورای ملی تقاضای تفویض اختیارات نمودند دلیلشان این بود که در بسیاری از مواقع برای انجام کارهای مفید و ضروری احتیاج بقانون دارند ولی سیرعادی تقدیم لوایح به مجلس دچار کندی و موجب وقفه در پیشرفت امور میگردد و بدان جهت و کلای مجلس با همه مخالفت این تقاضا با قانون اساسی و از نظر جلوگیری از تشنجاتی که در کشور بوجود آمده بود و ممکن بود در این موقع حساس موجبات نزاع و کشمکش های داخلی گردد با تفویض اختیارات موافقت نمودند که آقای دکتر مصدق بدون مانع بتوانند قوانینی را که بمنظور اصلاح امور لازم است بموقع خود تهیه و بمورد اجرا بگذارند.

در اول سال ۱۹۱۴ مسیحی کسبه جنگ بین المللی اعلام نشده بود به دیگری دو دولت بزرگ همیشه متحدند ما دولتین روس و انگلیس تعیین کرده اند دولت ایران و دولت عثمانی از طرفی و از طرف دیگر بزرگترین نقطه مرز انجام شد صورت گرفت نماینده انگلیسی ویلسن و دولت روسیه پروفیسور مینورسکی امروزه از مستشرقین معروف است و با شرکت نمایندگان دولت عثمانی تعیین حدود انجام شد موقمی این عمده بمرز کرمانشاه رسیدند و حدود در آنجا بعمل می آمد دولت انگلیس که در آن موقع حمایت فوق العاده ای دولت عثمانی آن زمان میکرد و در تمام موارد حق را بجانب آن دولت میداد ملک مدنی - صحیح است) همیشه کوشش میکرد مرز ایران را بفتح دولت عثمانی از زمان ازین ببرد و بحق ایران تجاوز شود و تجاوزات فوق العاده بشمار شد و نمیکند نقطه ای که ایل و طایفه سنجابی در آنجا هستند رسیدند نظر آنها این بود که تا حدود کرند را ضمیمه عثمانی کنند اگر خود ستانی و خود نمائی نباشد سنجابی ها که در آن موقع مرزدار بودند ایستادگی کردند و فداکاری کردند که این نقشه عملی نشد (صحیح است) ولی یک قسمتی از حدود ایران جزو خاک عثمانی قرار داده شد که مربوط باملاک و مراتع سنجابیها بود و یک پروتکل مخصوصی در آن قرارداد تعیین حدود نوشته شده بنده عین پروتکل را برای آقایان قرائت میکنم :

نموده اند و همچنین این مسئله را نیز بما ثابت کرده اند که سنجابیها مراتع خود را در باغچه منحصرأ در بین خودشان معاوضه و بفروش رسانیده اند مخصوصاً این نکته قابل ملاحظه است که فعلاً قبائل دیگری نیست که بمراتع فوق الذکر در نزدیک باغچه آمده و بتوانند مالکیت سنجابیها را انکار نمایند نظر بمراتب فوق معادلاته می دانیم که ایل سنجابیها با استفاده کامل از حق - المرتع خود در اراضی واقعه در مشرق باغچه که بموجب این تعیین (مبتنی بر مقاوله نامه اخیر) عثمانی واگذار شده است باقی باشند

بتاریخ ۲۶ مه ۱۹۱۴ (مطابق سلخ جمادی الثانی ۱۳۳۲)

امضاء مینورسکی امضاء ویلسن این پروتکل در جلسه بعد بتصویب نماینده دولت عثمانی و نماینده دولت ایران رسیده بموجب این پروتکل مخصوص این نواحی ملک مردم سنجابی شناخته شده و سالیان دراز سنجابیها بدون مزاحمت از طرف دولت عثمانی تا وقتیکه بود بعد از دولت عراق استفاده میکردند و بدون این که مالیاتی بپردازند ولی در طول سنوات جنگ بین المللی گذشته که انگلیسها قشون وارد آن نواحی کردند و نظریات مخصوصی پیدا کردند و سنجابیها هم حاضر نشدند سیاست آنها تسلیم شوند مزاحمت ها و اهتکالات فوق العاده بتدریج برای سنجابی از ناحیه دولت عراق انگلیسها خودشان ایجاد شد و بعد هم گرفتاریها و مزاحمتها و مشکلاتی متأسفانه در داخل کشورها برای آنها فراهم شد تا سال ۱۹۱۸ که پایان جنگ بود بطوریکه در روزنامه های آن زمان مسطور است و عده ای از آقایان نمایندگان اینجام شاید در نظر داشته باشند دولت انگلیس قشون انگلیس ناگهان بیاعده کثیری بسنجابی حمله آورد و ایل سنجابی را از یاد آورد خسارات فوق العاده وارد کرد و سران ایل سنجابی بعضی اسیر شدند و بعض دیگر متوازی گردیدند و بعد هم عواقب آن ادامه پیدا کرد بنده برای اینکه چیزی از خودم در این باب اضافه نکنم با اینکه در آنوقت بچه بودم و آن وقایع وحشتناک در نظرم است و آن روزی که سنجابیها از آسمان بوسپله بمب طیارات و از زمین بوسپله توپخانه انگلیس بمباران شدند و آن روز فوج و هوانا که بخاطر من باقی است ولی برای اینکه چیزی از خودم نگویم باسناد رسمی مراجعه میکنم و انتظار توجه از آقایان دارم ابتدائاً نامه ای است که وزارت خارجه در پاسخ گزارش کار گذار مینویسد :

رایورت ۱۲۵ حاوی سواد عرض حال سردار ناصر سنجابی راجع بسوانج اخیر و مطالب وارده بر ایل سنجابی واصل و بی اندازه اسباب تأسف و تالم گردید که هنوز از خطرات قشون روس و حملات فحش کار گذار مینویسد :

آسودگی حاصل نشده این اوضاع پیش آمده است بهر حال در باب این اقدامات مراسله و یادداشت اعتراضی بسفارت انگلیس ارسال و اعاده سردار ناصر (چون اسیر شده بود و او را به بغداد برده بودند) با توجه خسارت بدولت انگلیس خاطر نشان شده است از وزارت داخله هم در موضوع دستگیری از فقرای سنجابی و اعانت بآنها پیشنهاد لازمه بدولت میشود و نتیجه بشما اشعار خواهد شد شما هم از طرف دولت سران سنجابی اظهار تأسف و تالم نموده از آنها دلجوئی نمائید و بگوئید اگر چه این همه تلفات را متحمل شده اید افتخار بزرگی دارا هستید که از حدود و وظایف ایرائیت و اطاعت دولت متبوعه خویش و رعایت بیطرفی تجاوز نکرده... الی آخر...

اینهم (ورقه ای را ارائه نمودند) اعتراضی

است که از طرف دولت ایران در همان موقع به سفارت انگلیس در تهران شده است که بنده از خواندن آن در اینجا فعلاً خودداری میکنم جوابی است که سفارت انگلیس داده مراسله سفارت انگلیس به وزارت خارجه ۱۰ شعبان ۱۳۳۶ در جواب اظهارات اخیر دولت علیه ایران اظهار میشود که پس از تحقیقات مخصوصه بسفارت اعلیه حضرت پادشاه انگلستان معلوم گردید از طرف آلمانها به سردار ناصر و دو برادره شارالیه طلا و اسلحه داده میشد و مشارالیه هم مرکز فساد آلمان بودند اشخاص مزبور نه فقط طایفه خود را بر این میداشته اند که بترتیبات آلمانها کمک نمایند بلکه نفوذ خود را حتی الامکان بکار میانداختند که سایر طوایف را به خصومت انگلیس برانگیزانند اول که سردار ناصر به قونسلگری آمد کتباً قبول نمود که علی اکبر خان را نیز بیاورد و بر حسب زمیل فونسل انگلیس رفتار کند و یکی از برادران او به بغداد فرستاده شود چون علی اکبر خان نیامد سردار ناصر را در عوض او بیفداد فرستادند این ترتیبی که داده شده برای سلم و صلح ناحیه طوایف نشین است و فائده آن بدولت ایران میرسد زیرا که رؤسای سابق سنجابی از مدتی قبل از ادای مالیات استیفاک نموده و بحال صحت تجاوز نموده اند کلبه بعد از این ایل سنجابی آلت فساد آلمانها و اسباب پیشرفت جاه طلبی علی اکبر خان سنجابی نخواهند شد « و دولت ایران در آن موقع این جواب را براسله سفارت انگلیس داده است و خوشبختانه همیشه اشخاص شرافتمند در ایران بوده اند و وزارت امور خارجه دولت علیه ایران وصول یادداشت مورخ دهم شعبان (۲۱ می ۱۹۱۸) سفارت فعبیه انگلستان راجع به ادله تعقیب ایل سنجابی را رحمت اظهار داده و معترضاً در جواب آن سفارت فعبیه اشعار میدارد که نمیتواند به ادله مزبور قانع شود زیرا که استیفاک ایل مزبور از ادای مالیات با مدخله در حال صحت دولت با اقدامات دیگری که به

رایورت ۱۲۵ حاوی سواد عرض حال سردار ناصر سنجابی راجع بسوانج اخیر و مطالب وارده بر ایل سنجابی واصل و بی اندازه اسباب تأسف و تالم گردید که هنوز از خطرات قشون روس و حملات فحش کار گذار مینویسد :

آنها نسبت میدهند و صحت آنها معلوم نیست هیچیک مجوز عملیات مستقیم کار گذران دولت اعلیه حضرت پادشاه انگلستان که علناً برخلاف استقلال و مصونیت و بی طرفی این دولت است نمیشد و بلکه این اقدامات خارج از هر قاعده و اصول سایر دول متخاصمه را نیز مجدداً بمداخلات نظامی در این مملکت و ادامه دامنه جنگ در خاک ایران جلب و ترغیب خواهد نمود علیهذا اولیاء دولت ایران متروک داشتن این سبک و زویه را از اولیاء دولت انگلستان تقاضا کرده تمنا دارند سردار ناصر را هر چه زودتر از قید اسارت مستخلص فرمایند وزیر امور خارجه در باب خسارت وارده باموال و نفوس آنها و جبران خساراتی که در این مدت در غالب از ولایات ایران از طرف مأمورین نظامی و کار گذران آن دولت باموال و نفوس رعایای ایران وارد شده است بدها باجناب وزیر مختار انگلیس مکاتبه خواهد نمود بعد ما این افتخار را پیدا کردیم که نامه مخصوصی بامضای جیمز بالفور وزیر امور خارجه انگلستان در این باب داشته باشیم که همین مطالب را نوشته است و بنده برای اینکه وقت آقایان را زیاد نگیرم چون تقریباً همان مطالبی است که سفیرشان بیان کرده از قرائت نامه جیمز بالفور صرف نظر میکنم برای اینکه به مقدار خسارات و تلفاتی که باین مردم در آن زمان وارد شده آقایان توجهی داشته باشند باز بنده از خودم چیزی عرض نمیکنم طبق سواد رایرت معرمانه کار گذار کرمانشاه بوزارت امور خارجه که در آرشیه وزارت امور خارجه موجود است بزرگ خسارات را عرض میکنم و ضمناً باید عرض کنم که این اسناد ۱ سال یا ده سال پیش بدست بنده رسیده این چیزی نیست که دیروز یا امروز بدست آمده است بنده باشم مقام منبع وزارت جلیله امور خارجه در جواب تلگراف نمره ۴۰۸ راجع بتعقیق در مقدمات و عمل حمله نظامیان انگلیس به ایل سنجابی و تعیین عده تلفات و مقدار خسارات مالی عرض مینمایم علت ضدیت و حمله انگلیس ها در اثر تحوراتی بوده که برای مأمورین انگلیس راجع به طرفداری سرداران سنجابی از سیاست در پیشرفت نظریات آلمانی ها حاصل شده بود بر عکس عدم مطاوعت سرداران از اوامر انگلیسها و خشنی نمودن عملیات و تاسی نکردن بر رؤسای عشایر دیگر این مسئله در زمان اقامت آقای شاهزاده سلیمان میرزا شدن مکرر بود بعد از اسارت مشارالیه از یک طرف سنجابیها این واقعه اسارت سلیمان میرزا را برای خود ننگ دانستند و از طرف دیگر اگر مختصر این برای انگلیسها در جنبه و دلخواهی سرداران سنجابی بود بر طرف شد صرف جهت بیایمان کردن ایل سنجابی نموده رؤسای عشایر دیگر از قتل امر مطمئن و امیر مطمئن کله (که همان سرداران نامیده سابق باشد) سردار رسیدن کردستانی

صفحه ۱۲۵ - کتاب حاوی صورت مجلس تعیین حدود وزارت امور خارجه مأمورین روسی و انگلیسی نظر بنده کرانیکه در جلسه ۱۶ مه (مطابق ۲۰ جمادی الثانی) راجع بحقوق سنجابیها در اراضی نزدیک بجبل باغچه بعمل آمده است تصور مینمایند که میبایست نتیجه تحقیقات شخصی خود را در این موضوع بیان نمایند :

۱ - بموجب کتاب درویش پاشا (فصل بیست و نهم) رایرت مشارالیه) از زمانی که کمسیون اول بسیاحت حدود برداشت (از ۱۸۴۹ - تا ۵۲ یعنی از ۱۲۶۵ - تا ۶۸) نتایجهای سنجابیها در جلگه های مابین خاققین و قزلرابط و ساحل بین آب نفت و ساحل یسار گیلان بسط بوده است سنجابیها این نقاط را مانند ملک شخصی خود تصور نموده و مالیاتی به بغداد نمی پرداختند

۲ - رایرتهای جدید نمایندگان روسی انگلیسی و روسی بین وجود سنجابیها را در زمین در اراضی که تا قبل رباط منبسط میشود تصدیق مینمایند

۳ - امضاء کنندگان ذیل شخصاً عده زیادی از عمل چادرهای سنجابی را در مشرق جبل باغچه مابین آب نفت والونگ ملاحظه

وروسای گوران که همیشه از پیشرفت و سرشناسی و ترقیات ایل سنجایی مکرر بودند و سبیله تماس بدست آمده با انگلیسها هم دست شده بطوریکه در راپرهای سابق عرض شد با قوا و مهمات آنها در موقعی که ایل سنجایی در دشت حر اقامت داشتند (این دشت حر برای ما افتخاری است که دشت آزادی و دشت آزادگان است و این اسم برای ایل سنجایی باقی خواهد ماند) غفلتاً با آنها هجوم کردند و پس از چند روز نزاع و مقاومت به شکست و قتل و غارت ایل سنجایی منجر شد عده تلفات معلوم نیست و حتی خود سنجایی ها هم نتوانسته اند تا کنون عده مفقودین را بطور صحیح معین نمایند چون مردم از یک طرف دچار طغیان رودخانه و از طرف دیگر هدف گلوله و بمب طیارات دشمن شده بودند. گویا عده ای را که خود سنجایی ها اظهار مینمایند خالی از حقیقت نباشد چون که معلوم شده است غیر از اشخاصی که هدف گلوله شده اند عده مفروقین بیشتر اطفال و زنانی بوده اند که قوه عبور از رودخانه را نداشته اند بنا بر اقرب احتمالات مفروق و مقتول از چهار صد نفر بیشتر است. راجع به خسارات مالی تمین قطعی این قسمت مشکل میباشد زیرا اثر و علامتی از آن غیر از مزدمانی که بدون خانه و زندگی در بیابانها آواره و متواری شده اند باقی نمانده است و ارقامی که ذیلا بمرض میرسد بعقیده این بنده دقیق ترین ارقام بنظر می آید و دقیق تر از آن نمیتوان تعیین نمود ایل سنجایی مجموعاً قریب پنج هزار خانوار میباشد از این عده غیر از دو بیست سیصد خانوار که بمشایر دیگر قبلا ملتجی شده بودند بقیه بطوری غارت شده بودند که میتوان گفت غیر از لباسی که در تن داشتند چیزی برای آنها باقی نمانده هر گاه میزان خسارت را از این قرار محسوب و تخمین نمائیم نتیجه ذیل بدست می آید.

- ۱- چهار هزار و پانصد سیاه چادر از قرار هر سیاه چادر بطور متوسط شصت تومان دو بیست و هفتاد هزار تومان
- ۲- برای حمل و نقل هر سیاه چادر و اثاثیه يك خانوار بطور متوسط ۱۰ گاو و الاغ لازم است از قرار هر رأس بطور متوسط پانزده تومان يك میلیون و دوازده هزار و پانصد تومان
- ۳- هر خانوار بطور متوسط دوراس قاطر یا مادیان لازم دارد از قرار هر رأس پنجاه تومان چهار صد و پنجاه هزار تومان
- ۴- چون رسم ایل است از هر گله ای در سال يك رأس گوسفند بعنوان سر گله بر رئیس خود میدهند از قرار تعقیب در هفتاد و هشتاد و يك رأس گوسفند باین ترتیب بر رئیس طایفه سنجایی داده شده است و هر گاه هر گله ای را بطور متوسط پانصد رأس حساب کنیم گوسفند های غارتی بچهار صد و ده هزار رأس بالغ میشود و از قرار

به ۲۰۰۰۰۰۰ تومان
 ۵- اثاثیه و ملزومات خانه از قرار هر خانه بطور متوسط ۱۵۰ تومان ۶۷۵۰۰ تومان
 جمع ۴۰۷۵۰۰۰ تومان
 در آن سال بایل سنجایی غیر از تلفاتی که وارد شده این خسارات بوسیله قشون دولت فغیمه بریتانیا وارد آمده ایل سنجایی غارت شد و مقدار غارت آن چهار میلیون و چهار صد هزار تومان پیش بینی شده ۰۰۰
نایب رئیس - آقای دکتر سنجایی با استفاده از بقیه وقت آقای پورسرتیب بازم وقت شما تمام شد
دکتر سنجایی - بنده استدعا میکنم که اجازه بفرمایند بقیه صحبتیم را بکنم
نایب رئیس - بسته به نظر مجلس است
دکتر سنجایی - از وقت آقای دکتر فقیهی میتوانم استفاده کنم
جمعی از نمایندگان - کسی مخالف نیست بفرمائید
نایب رئیس - فعلا چند دقیقه از وقت آقای دکتر فقیهی میتواند استفاده کنید
دکتر سنجایی - بعد از این تاریخ مصائبی که به این طایفه در داخله مملکت ما پیش آمده است نمیخواهم بحث کنم و صرف نظر میکنم و محقق و مسلم است بلیاتی که بعد از این پیش آمد در داخله مملکت ما بسر این مردم آمد دنباله همین اوضاع و احوال است تا موقعی که جنک بین الملل دوم شروع شد و باز دوباره همین مردم دچار همین بلیات گردیدند و همان اشخاص دوباره تبعید شدند و خسارات مجدد باین مردم وارد آمد و بنده باز برای رعایت اختصار از این بحث صرف نظر میکنم منشاء جدید این پیش آمد عریضی است که بنده در دو سه ماه پیش در این مجلس عرض کردم که بموجب اطلاعاتی که بما رسیده و آقای وزیر کشور **جناب آقای وزیر امور خارجه** که الان شریف دارند و آنوقت هم در جلسه بودند تأیید کردند اسبابهایی دستگامهایی بوسیله طیارات یا بوسیله دیگری در بعضی از طوایف مرز نشین باین افتاده بود و ما مورین عراق و از ناحیه عراق با بعضی از عشایر ایران ارتباط داشتند و بنده در آن موقع عرض کردم که طوایف و طغیخواه طرفدار نهضت ملی ایران در معرض خطر هستند در آن جلسه اعلام خطر کردم و اگر پیش آمدها بصورت دیگری جریان پیدا کرده بود شاید در داخله خود مملکت ما اینها دچار حمله و خسارت میشدند ولی این پیش آمد را نتوانستند در داخله ایجاد کنند تا موقعی که این طایفه بر حسب معمول سنواتی بمرز و سرحدات برای استفاده از قشلاق خودشان رفتند و آنجا بدست يك عده طوایف غارتگر مرزی که مرتبط به عمل رسمی انگلیسها هستند

این نقشه را فراهم کردند که این اذیت و آزار و غارت مجدد طایفه سنجایی را فراهم بیاورند جناب آقای وزیر امور خارجه این تنها يك تجاوز مرزی که يك عده دزد منفعت طلب این کار را بکنند نیست (صحیح است) بلکه این يك نقشه ایست اول این است که این طایفه نتواند از این مراتع خود به موجب سندی که الان خواندم توجه بفرمائید آقای وزیر امور خارجه نتواند از این املاک خودشان بموجب این سند رسمی دولتی بین المللی که بنده الان خواندم که ملک مردم سنجایی است ولی در خاک عراق افتاده استفاده کنند هر سال برای آنها مزاحمت ایجاد میکنند این ناحیه ای که ملک سنجایی است الان بوسیله اتباع عراق آباد شده دهات در آنجا ساخته اند آنجا از محل سکونت خودشان قرار داده اند و نمی گذارند این مردم ایرانی ایران پرست از این املاک اجداری خودشان استفاده کنند دوم علت دیگری دارد سنجایی آلت دست سیاست بیگانه نمیشود و چون نمیشود باید عامل سیاست استعماری برای او ایجاد مزاحمت کند و این مزاحمتها ناشی از این امر است بنظر بنده کافی نیست که دولت بلا اعتراض بدولت عراق بکنند (وزیر امور خارجه - کاری بود که از بنده می آمد کار دیگری بنده نمیتوانستم بکنم) ما اول از شما تقاضا می کنیم که شما این املاکی که ملک حق سنجایی است و بموجب این پروتکل که در کتاب صورت مجالس شعداد صفحه ۱۲۵ هست و دولت عثمانی وقت که دولت عراق فعلا جانشین آن است و دولتین حکم یعنی روس و انگلیس تصدیق کرده اند این مجالس بی منازع و بدون مزاحم و بطور مستمر و ثابت يك ترتیبی بدهید که سنجایی ها بتوانند بعد از این استفاده بکنند دوم اینکه زحمتی که برای آنها ایجاد شده و بعد از آن اقدامی که دولت کرده دیروز بنده تلفن کردند که از آنها حمله کرده اند و هفتصد گوسفند دیگر از آنها برده اند حالا بیست تا پانسی تا کم یا بیشتر بآن کاری ندارم حتی ممکن است تلفاتی هم وارد شده باشد باید جلو گیری بشود از این اقدامات شمامطمئن باشید که این مردمی که مورد تجاوز واقع شده اند اینها میتوانند از حق خودشان دفاع کنند تا حالا هم از حق خودشان در سوابق تاریخی دفاع کرده اند ولی مملکت ایران يك مملکتی است که ملت آن و افراد آن و طوایف و وطنخواه آن نمیتوانند يك امر خلاف قاعده و حقوق بین المللی انجام بدهند آنها می خواهند از مجرای رسمی و قانونی بحق خودشان برسند و از تجاوزی که سیاست استعماری برای آنها فراهم کرده است جلو گیری بشود و بنده در این باب سؤال رسمی از دولت و وزارت کشور و وزارت خارجه کرده ام و تقاضا میکنم در این باب توجه کنند که چه اقدامی کرده اند و چه اقدامی خواهند کرد این يك موضوع بود مطلب دیگری که بایستی عرض کنم راجع به يك عده دیگری از مردمان

همشهری وهم ولایت ما هستند که ظالم و متجاوزین مدتهاست بشکایت ولی متأسفانه فریاد آنها بجائی نرسیده که باشد در دو ماه پیش سه ماه پیش برای نمایندگان کرمانشاه یا شاید برای چهار نفر نامه هایی فرستاده شده و اورا از قرآن، قرآن مجید ضمیمه کرده بود که آقای کریمی در همدان يك قسمتی را قرائت کردند و آنرا فرستاد بوزارت کشور و امروز همان مردم آمدند اسناد رسمی مالکیت خودشان را آوردند اینها (اشاره باوزاق اسناد مالکیت) اسناد رسمی مالکیت است اینها و امثال اینها مال مردم کرمانشاه است که بنده یکی از نصبان بزرگ کرمانشاه است کردند در سال ۱۲۷۸ یا ۱۳۱۸ یا ۱۳۱۹ بنده نمیدانم در چه تاریخی اعلیحضرت پادشاه سابق ضمیمه املاک خودش کرد يك سال یا دو سال در تصرف او بود بنده که ورق برگشت باین مالکین بملکیت خودشان برسند يك ظالم دستگیر در آنجا پیدا شد که او خود را جانشین اعلیحضرت پادشاه سابق دانست آقای امیر احتشامی کردند معروف و حقوق اشخاص تمام با وجود اسناد رسمی مالکیتی که دارند از بین برده شد اینها آقایان اسنادی است که در اینجا مالکیت این اشخاص قبل از این تاریخ نوشته شده و حق الارض هم که میبایستی بدهند در اینجا نوشته شده که چه مبلغ حق الارض ثابت بلرد بدهند در این اسناد نوشته شده اینها اسناد مالکیت رسمی است اینجا نوشته يك قطعه باغ با چاه و سقش چقدر باید در سال ۱۲ ریال حق الارض بدهند این شخص صاحب سند بنده میگفت که دو بیست تومان از او میخواستند در هشتاد تومان از آن این مالک دستگیر و این ظالم میخواستند آقا بنده از دولت میبرسم از آقای دکتر ملک اسماعیلی سؤال میکنم آیا اسناد مالکیت يك مملکت رسمیت دارد یا ندارد؟ اگر دارد چرا باید بحرف مردم رسیدگی نشود؟ شما میگویید اینها والله تأمین جانی ندارند، تأمین مالی ندارند تأمین حیثیت و ناموس هم ندارند بنده نمی خواهم در مسائل شخصی وارد بشوم ولی این اشخاص مکرر مراجعه کرده اند اخیراً بنده آمده اند این نامه را نوشته اند و بر حسب رسوم ایلی و عشایری برای بنده آقایان محترم يك چارقد و سوزن فرستاده اند البته بنده نمیخواهم این مطلب را بگویم که مقام وحیثیت خانهارا باین بیادرم بگویم کسی که چارقد و سوزن باو تقدیم کنند چون مال زنهاست حیثیتش با این آید ولی این يك رسم ایلی است و بگمانی که غیرت ندارند از حق و حقیقت دفاع کنند يك چارقد میدهند که وسیله دفاع و قوه دفاع نداشته باشد بنده خود را مستحق این چارقد نمیدانم و این اسناد مالکیت و نظر آنرا بنده بتولت تقدیم میکنم و این چارقد

هم بنده تقدیم میکنم (خنده نمایندگان)
 ایشان وقت بفرمایند اگر این مردم ذیحق
 سینه بهشان برسند اگر هم ذیحق
 سینه باین ها جواب بدهند يك
 دم يك مأمور قوی، يك مأموری که لیاقت
 افه باشد مأموری که در سفره معاویه
 سینه (صحيح است) زیرا او بساط و سفره
 گسترده است کسی که در راه حق و حقیقت
 برای خدا و برای ملت ایران کار بکند
 آنجا فرستند باین وضع رسیدگی بکند
 که ضمیمه و تجاوز و تعدی بر عیت بیچاره
 بران شده جلو گیری بکنند و بعد از این
 نگذارند اینها بیایند بگویند که آقایان استاد
 بالکت دیگر اعتباری ندارد آنها را بگیرد این
 برای بنده بود عرایض را بهمینجا خاتمه
 بدهم و امیدوار هستم که دولت توجیهی
 بوضع این مردم بیچاره کردند که دچار یکی
 از ظالمترین مردان روزگار هستند بکنند و
 برض آنها برسد و احقاق حق آنها را
 عمل بیاورند (احسن است) در خاتمه عرایض چون
 چندین روز است تلگرافهای متعددی برای
 نمایندگان محترم آقای دکتر شایگان و
 آقای مهندس غروی و بنده و سایر آقایان
 دیگر از متحصنین گیلان در موضوع جای
 رسیده بنده لازم دانستم این مطلب را در
 اینجا یاد آور بشوم که جناب آقای وزیر اقتصاد
 ملی باین موضوع توجیه بفرمایند (دکتر
 شایگان جواب صحیح بدهند) الان متحصنین
 هستند باین متحصنین جواب بدهید که آنها
 تکلیفشان را بداند بنده نمی دانم آنچه را
 مصلحت مملکت است در نظر بگیرند باین
 مردم جواب بدهید

معاون نخست وزیر - این جای کاران

میر اشرافی - آقای وزیر اقتصاد مشغول
 بکار برنج است

نایب رئیس - آقای میر اشرافی

میر اشرافی - بنده اول از جناب
 آقای دکتر فقیهی تشکر میکنم که در دقیقه
 از وقتشانه به بنده لطف فرمودند تا عرضی که
 مهم است خدمت آقایان عرض کنم. مطلبی
 که باعث شد بنده چندین دقیقه وقت مجلس
 شورای ملی را بگیرم يك موضوع بسیار
 اسافتی و مهمی است که قطعاً همه آقایان
 نمایندگان کمال علاقه را دارند و آن موضوع
 استقلال مملکت ایران است (صحيح است) دیشب
 در روزنامه اطلاعات يك چیزی درج شده
 بود که آقای چابلدز (مهندس غروی) -
 مزخرف گفته آقا (حالا اجازه بدهید
 جواب مزخرف را اینجا بگویم) (پارسا -
 این مناسب نیست در مجلس خوانده شود
 آقای میر اشرافی) اجازه بفرمائید عرض
 بنده تمام بشود

وزیر امور خارجه - منی میکنم

آقا صرف نظر بفرمائید

طور بر میآید که همه از بیانات این آقای چابلدز
 متفرو منزع شدند (صحيح است) بنده هم همین
 را میخواهم بگویم که يك نفر سفیر کبیر آمریکا
 در حبشه چه حق دارد در امور مملکت ما مداخله
 میکند و برای مانقه میکشد و نامه بنیویورک
 تایمز مینویسد که ایران ما تجزیه اش غیر
 قابل اجتناب است! آقایان نمایندگان می-
 دانند و تمام ملت ایران هم باین عرضی که
 بنده میکنم معترف هستند در زمان
 حکومت پیشهوری و در جزرومدی که در
 سیاست این چند ساله اخیر بوجود آمد
 همه ملاحظه فرمودند که مردم ایران
 با فقر و فلاکت، با گرسنگی و بدبختی با تمام
 مصائب حاضر هستند زندگی میکنند ولی
 حاضر نیستند که يك وحب خاکشان بدست
 بیگانه بیفتد (صحيح است) مثل اینکه در
 زمان حکومت پیشهوری که بادست اجانب
 میخواستند آذربایجان عزیز ما را تجزیه
 بکنند تمام طبقات مردم ایران و مردم غبور
 آذربایجان و نمایندگان محترم مجلس شورای
 ملی و هیئت دولت وقت و مطبوعات وقت
 تمام مبارزه کردند تا اینکه آذربایجان را
 از دست اجانب نجات دادند و گله من از
 صدای آمریکا که يك دستگاه رسمی وزارت
 امور خارجه امریکاست در صورتیکه خود
 سفیر محترم امریکا هم در ایران یعنی در
 تهران بعداً اعلامیه ای منتشر کردند که يك
 قدری موجب تسکین مردم ایران شده بچه
 مناسب صدای امریکا باید اینگونه اخباری
 را که احساسات ملت ایران را جریحه دار
 میکند منتشر کند (صحيح است) ضمناً
 عرض میکنم که بنده هیچوقت در سیاست
 داخلی دولت صحبت نمیکردم و حالاً هم قصد
 نداشتم وارد سیاست خارجی دولت بشوم
 دولت يك رویه ای دارد معین و سیاست
 خارجی خودش را هم رعایت میکنند ولی
 در عین حال میخواهم که از آقای هندرسن
 تشکر بکنم که دیروز يك بیانیه ای دادند
 که آن بیانیه يك قدری موجب تسکین
 مردم ایران شد و حالاً میخواهم عرض کنم
 که این مرد این نامه ای را که بروزنامه
 نیویورک تایمز نوشته این از افکار یوسیده
 همان اشخاصی است که میخواهند مردم ایران
 و ملت ایران زیر بوغ استعمار باشد ولی
 ملت ایران زیر بار این حرفها نخواهد رفت
 و تا آخرین قطره خونس هم ایستادگی
 میکند و مبارزه میکنند این عرض بنده بود
 و يك عرض دیگری دارم مربوط به جناب
 آقای ناظر زاده کرمانی است که يك
 طوماری است به بنده لطف فرمودند که
 بنده هم تقدیم میکنم (دکتر فقیهی - بفرمائید
 که راجع به چیست) بنده خوانده ام بمن
 گفتند که تقدیم کنم (دکتر فقیهی - راجع
 بکارمندان جریه است و تلگراف است که
 تقاضاهائی دارند) دیروز بنده رفته بودم
 وزارت فرهنگ آقایان دبیران وزارت فرهنگ
 جمع شده بودند يك اعلامیه ای به بنده

دادند بعضی هم بنده را نمی شناختند وقتی
 آمدند جلو من را شناختند گفتند این اعلامیه
 را خواهش میکنیم در مجلس قرائت کنید
 اعلامیه خیلی مفصل است نمیشود قرائت
 کرد ولی منظورشان این بود که آقای
 وزیر فرهنگ استعفا بدهند برای اینکه در
 وزارت فرهنگ تشنجاتی بوجود آمده که
 منکن است باعث ایجاد يك حوادث خونین
 در مملکت بشود (صحيح است) و يك موضوع
 دیگری هم راجع به افسران ارتش است
 که جناب آقای دکتر مصدق توجه فرمودند
 و دستور فرمودند بآقای سرلشکر باقلمقلج
 بکار افسران بازنشسته رسیدگی بشود و
 بنده میخواستم از اینجا بوسیله جناب آقای
 وزیر خارجه تقاضا بکنم که تنها سرلشکر
 باقلمقلج کافی نیست چهار نفر هم از آقایان
 نمایندگان مجلس انتخاب بشوند باین
 پرونده افسران رسیدگی بشود این افسران
 هم تحصیل کرده و هم جوان هستند که حیف
 است اینها را کنار بگذارند و يك موضوع هم
 مربوط به جناب آقای مورخ الموله سپهر در
 شایلات است که يك مرتبه دیگر در مجلس
 عرض کردم آقای مورخ الدوله مردی نیست
 که امروز بتواند امور شایلات را اداره
 بکند برای اینکه خود ایشان قطعاً یکی
 از جاسوسهای درجه اول روسهاست (زنک
 رئیس)

شمس قات آبادی - يك جاسوس
 در زنت آبادان است و یکی هم در شایلات
 اشکالی ندارد دکتر فلاح در آنجا و مورخ
 الدوله اینجا

نایب رئیس - آقای وزیر امور
 خارجه

وزیر امور خارجه (دکتر

فاطمی) - بنده می خواستم در قسمتی که
 جناب آقای دکتر سنجابی راجع به حوادث
 مرزی اخیر فرمودند توضیحی برض آقایان
 نمایندگان محترم برسانم گمان می کنم
 عصر همان روزی که این حادثه اتفاق افتاده
 بود یا فردای آنروز جناب آقای دکتر
 سنجابی در منزل جناب آقای نخست وزیر
 بنده راه دیدند و یکی از افراد طوایفی که از
 آنجا آمده بود او هم خدمت آقای دکتر
 سنجابی بود این حادثه را به بنده فرمودند
 بنده در انتظار گزارشات رسمی بودم که
 از طرف مأمورین انتظامی برسد و در اینباب
 اقدام بکنم خوشبختانه از مجرای دیگری فردا
 يك گزارشی که میشد دولت رویش اقدام
 بکنند رسید و بنده بدون اینکه کوچکترین
 تعللی بشود بلافاصله یادداشتی که از ذکرش
 در اینجا (چون در روزنامه وارد بود عرض
 آقایان رسیده) خودداری میکنم و سفارت
 عراق بوسیله کارداری که در اینجا دارند
 فرستادم و گمان میکنم در جواب سؤالی
 که آقای دکتر سنجابی الان از بنده
 فرمودند به همین مقدار جواب اکتفا خواهند

ناظر زاده - یاوه گفته است
پورسر لیب - جناب آقای وزیر خارجه

نه تنها ایران امروز ایران دیروز هم همینطور
 بود

**بیانات آقای معاون نخست
 وزیر داخله حاضر بودن**

برای جواب سؤالات

نایب رئیس - آقای دکتر ملک
 اسماعیلی

اسماعیلی

فرمود برای اینکه کاریکه وزارت امور
 خارجه می توانست بکند بدون تأخیر انجام
 داد و مخصوصاً بنده گفتم بایشان متذکر
 بشوند و در ضمن صحبتی که با آقایان ارباب
 جراید کردم بسیار اظهار تأسف کردم برای
 اینکه ما کمال سعی و کوشش را داشتیم و
 داریم که با همسایگان بهترین روابط حسنه
 را داشته باشیم و وقتیکه اینطور حوادث در
 مرز ایران اتفاق می افتد و همانطور که جناب
 آقای دکتر سنجابی هم فرمودند این احتمال
 می رود که دستهایی خالق این حوادث باشند
 بسیار اسباب تأسف است. ما با ملت و دولت
 عراق سالیان دراز است که روابط دوستانه
 داریم و میل داریم روابط دوستانه را همیشه
 حفظ بکنیم بشرط اینکه این روابط متقابل
 باشد و مخصوصاً بنده به جناب آقای دکتر
 سنجابی اطمینان می دهم که دولت با کمال
 جدیت این موضوع را تعقیب خواهد کرد و
 اجازه نخواهد داد که در هیچيك از نقاط مرزی
 مملکت عوامل خارجی یا راهزنان و سارقین
 بتوانند امنیت و آسایش افراد ایرانی را مختل
 کنند (صحيح است) مطلب دیگر اینکه
 نماینده محترم آقای میر اشرافی در اینجا
 اشاره به نامه ای کردند که بنده دیروز هم
 گفتم اساساً بحث در این موضوع و تفرقه کردن
 در این موضوع اساساً زائده است و اسباب
 تأسف است (صحيح است) برای این که
 همانطور که سفیر کبیر ایران جناب آقای
 صالح در ضمن مصاحبه ای که با مطبوعات
 آمریکا کرده بودند اظهار داشتند و
 وزارت امور خارجه نیز تأیید کرد این اظهارات
 يك اظهارات و نوشته جات سفیخانه ایست
 (صحيح است) و يك کسی که اصلاً ایران
 امروز را نمی شناسد و بروحیه ایرانی آشنا
 نیست حق مداخله در این نوع امور را ندارد
 و همانطور که مقامات رسمی امریکاهم تأیید
 کردند این یک نفر از اهالی عادی آمریکا
 بود و بنابراین بحث کردن روی آن مخصوصاً
 همانطور که فرمودند صدای امریکاهم در
 تأیید این مطلب گفته است که این يك
 شخص عادی است و بهیچوجه نامه اش مورد توجه
 نیست بنابراین انتشار و گفتن این خبر بنده
 گمان نمیکنم بهیچوجه در موقیبت و تمامیت
 و حفظ آبرو و حیثیت ایران خللی وارد بیاورد
 برای اینکه ملت ایران بارها و شاید قرنها
 نشان داده است که در مواقعی که حق حاکمیت
 و استقلالش مورد تعرض قرار میگردد چه جور
 به تعرض جواب میدهد

ناظر زاده - یاوه گفته است
پورسر لیب - جناب آقای وزیر خارجه

نه تنها ایران امروز ایران دیروز هم همینطور
 بود

**بیانات آقای معاون نخست
 وزیر داخله حاضر بودن**

برای جواب سؤالات

نایب رئیس - آقای دکتر ملک
 اسماعیلی

اسماعیلی

و به هیچگونه مذاکره ای راجع باین تمهید (صحیح است) و همچنین هیچگونه نظارتی اخفی برای آندولت در این جریان از طرف هیچیک از نمایندگان مجلس در آن کمیسیون شناخته نشد و حالا بنده تعجب میکنم که در یک روزنامه ای این مطالب باین صراحت باین ترتیب نشر پیدا میکنند و مضحک تر اینست که می شنوم که پاره ای از آقایان نمایندگان محترم تعجب کرده بودند که چرا بنده از روز جمعه تا کنون در این موضوع مطلبی را اظهار نکردم، اولاً بنده فقط شب چهارشنبه که در کمیسیون خارجه بودم بواسطه همکاری محترم آقای پارسا از مطالبی که در این روزنامه منتشر شده بود مطلع شدم و بعد هم دیروز فکر کردم دیدم بهتر است در جلسه علنی مجلس این مطالب را به عرض مجلس شورای ملی و همچنین به عرض ملت ایران برسانم و استفاده بکنم از این فرصت قانونی برای اینکه مردم را متوجه فریب ها و اغواهایی که یک افرادی در نظر دارند در جریان مبارزات سنگین مملکت ایران پیش بیاورند بسازم زیرا آقایان مملکت ما وضع مخصوصی دارد و حوادث دنیا هم بلسرعت عجیبی در جلو ما هستند و احتمال جنگ جهانی هم در دنیا میرود و در چنین موقعی که ما بتمام قوای خودمان احتیاج داریم و در چنین موقعی که ما باید با کمال بیطرفی فقط در حفظ حقوق خود بکوشیم و نسبت بخارجها علی السویه رفتار بکنیم و هیچگونه ترجیحی برای یک طرف نسبت بطرف دیگر قائل نشویم، نوشتن این گونه مطالب مسلماً خدمت به مملکت نیست (صحیح است) و عرض کردم دوسه نفر خائنی که در این مجلس هستند و دست به تحریکات زده اند باید در رویه خود تجدید نظر بکنند و سکوت اختیار بکنند و مسلم بدانند که ما کارمان بانجا خواهد رسید که روزی مطالب دیگری را از این کرسی باملت ایران در میان بکنیم بنده با استفاده از مخالفتی که در این لایحه کردم این مطالب را بعرض رساندم و البته با اصل قرار داد یا دولت نروز مخالفتی ندارم غیر از این که در موضوع هوایی توجیه مخصوص دولت را برای دستگاههای هوایی داخلی همانطور که قبلاً عرض کردم باز جلب میکنم

نایب رئیس - آقای پارسا (مخبر کمیسیون خارجه) - جناب آقای مهندس رضوی که بعنوان مخالف میخواستند صحبت بفرمایند چون مطالبیکه مربوط باین قرار داد نبود بیان فرمودند و گمان میکنم که کسی هم مخالف نباشد مخصوصاً این قرارداد که دوسال و نیم است منعقد شده بین دولت ایران و دولت نروز و در این مدت معطل مانده چون برای تسهیل ارتباطات هوایی است و گمان نمیکنم کسی مخالف باشد تقاضا میکنم که

برای شور اول رأی گرفته شود و برود به کمیسیون خارجه برای شور دوم

نایب رئیس - چون در موادم هم اعتراضی نیست برای شور دوم بکمیسیون ارجاع میشود

۵ - طرح شور اول عهدنامه مودت بین دولتین ایران و ایتالیا

نایب رئیس - عهدنامه مودت بین دولتین ایران و ایتالیا مطرح است گزارش کمیسیون امور خارجه قرائت میشود (بشرح ذیل آقای ناظرزاده قرائت کردند)

گزارش از کمیسیون امور خارجه به مجلس شورای ملی

کمیسیون امور خارجه در جلسه ۲۲ آبانماه ۱۳۳۱ طبق ماده (۴۱) آیین نامه داخلی مجلس شورای ملی لایحه شماره ۴۰۲۲۲۲۴۸ - ۱۳۲۹۹۹۹ دولت راجع به عهدنامه مودت بین ایران و ایتالیا را با حضور آقای وزیر امور خارجه مطرح و عیناً تصویب و اینک گزارش آنرا برای شور اول تقدیم مجلس شورای ملی می نماید

مخبر کمیسیون امور خارجه - پارسا

نایب رئیس - آقای دکتر فاختر اجازه خواسته اند؟

دکتر فاختر - بنده دیگر عرضی ندارم

پارسا - بنده توضیحی دارم

نایب رئیس - اجازه بفرمائید اگر مخالفی باشد بفرمائید، آقای وزیر امور خارجه

وزیر امور خارجه - بنده خواستم از فرصت استفاده کنم چون دیدم احساسات آقایان محترم نسبت باین لایحه طور است که همه عقیده دارند که باین لایحه زود تر رأی داده شود در این موقع شکرکرات دولت ایران و همچنین ملت ایران را از احساسات بسیار صمیمانه ای که ملت و دولت ایتالیا در جریان مبارزات اخیر ملت ایران ابراز داشته اند بعرض میرسانم (صحیح است) و مخصوصاً اطمینان دارم که با همکاری لایحه سبب خواهد شد که روابط دوستانه و بازرگانی و فرهنگی ایران که طی سالیان دراز با دولت ایتالیا برقرار بوده است روز بروز مستحکمتر خواهد شد و توسعه بیشتر خواهد یافت (صحیح است) و یقین دارم که در جریانات آینده نیز ملت و دولت ایتالیا مبارزات و نهضت ملی ایران را کاملاً تأیید خواهند کرد (صحیح است)

نایب رئیس - در کلیات که مخالفی نبود و در هیچیک از مواد هم اعتراضی نرسیده برای شور دوم بکمیسیون ارجاع می شود

۶ - طرح شور اول موافقت نامه حمل و نقل هوایی بازرگانی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت سوئد

نایب رئیس - موافقت نامه سرویس های حمل و نقل هوایی بازرگانی بین دولت ایران و دولت سوئد مطرح است، گزارش های کمیسیون امور خارجه و راه قرائت میشود

(بشرح ذیل آقای ناظرزاده قرائت کردند)

گزارش از کمیسیون امور خارجه به مجلس شورای ملی - کمیسیون امور خارجه در جلسه بیست و دوم آبانماه ۱۳۳۱ طبق ماده (۴۱) آیین نامه داخلی مجلس شورای ملی به لایحه شماره ۵۹۹ - ۱۱۲۳۸ - ۱۳۲۹۹۹ دولت مربوط بموافقت نامه سرویسهای حمل و نقل هوایی بازرگانی منعقد بین دولت شاهنشاهی ایران و سوئد با حضور آقای وزیر امور خارجه رسیدگی و نسبت بموافقت نامه از لحاظ سیاسی موافقت نمود اینک گزارش آنرا برای شور اول تقدیم مجلس شورای ملی می نماید

مخبر کمیسیون امور خارجه - پارسا

گزارش از کمیسیون راه به مجلس شورای ملی - کمیسیون راه در جلسه شنبه اول آذرماه ۱۳۳۱ با حضور آقای وزیر راه لایحه دولت مربوط بموافقت نامه سرویسهای حمل و نقل هوایی بازرگانی بین دولت شاهنشاهی ایران و سوئد را با توجه بگزارش شماره ۲ مورخ اول آذر ماه ۱۳۳۱ کمیسیون خارجه مورد مطالعه قرار داده و نسبت بان موافقت نموده اینک گزارش آن را جهت شور اول بمجلس شورای ملی تقدیم میدارد

مخبر کمیسیون راه معتمد دماوندی

نایب رئیس - نسبت بکلیات این موافقت نامه مخالفی نام نویسی نکرده و در هیچیک از مواد موافقت نامه هم مخالفتی نشده برای شور دوم به کمیسیون ارجاع میشود

۷ - طرح شور اول موافقت نامه حمل و نقل هوایی بازرگانی بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت هلند

نایب رئیس - موافقت نامه مربوط به سرویس حمل و نقل هوایی بازرگانی بین دولت شاهنشاهی و دولت هلند مطرح است و گزارش رسید قرائت میشود

(بشرح زیر آقای ناظرزاده قرائت کردند)

گزارش از کمیسیون امور خارجه به مجلس شورای ملی - کمیسیون امور خارجه در جلسه بیست و دوم آبانماه ۱۳۳۱ طبق ماده (۴۱) آیین نامه داخلی مجلس شورای ملی به لایحه شماره ۵۹۷ - ۱۱۲۴۰ - ۱۳۲۹۹۹ دولت راجع بموافقت نامه سرویس های حمل و نقل هوایی بازرگانی منعقد بین دولت شاهنشاهی ایران و هلند با حضور آقای وزیر امور خارجه رسیدگی و نسبت به

گزارش از کمیسیون راه معتمد دماوندی

نایب رئیس - نسبت بکلیات این موافقت نامه مخالفی نام نویسی نکرده و در هیچیک از مواد موافقت نامه هم مخالفتی نشده برای شور دوم به کمیسیون ارجاع میشود

موافقت نامه از لحاظ سیاسی موافقت نمود و اینک گزارش آنرا برای شور اول تقدیم مجلس شورای ملی مینماید

مخبر کمیسیون امور خارجه - اصغر پارسا

گزارش از کمیسیون راه به مجلس شورای ملی - کمیسیون راه در جلسه شنبه اول آذرماه ۱۳۳۱ با حضور آقای وزیر راه لایحه دولت مربوط به موافقت نامه سرویس های حمل و نقل هوایی بازرگانی منعقد بین دولت شاهنشاهی ایران و هلند را با توجه به گزارش شماره ۴ کمیسیون خارجه مورد مطالعه قرار داده و نسبت بان موافقت نمود اینک گزارش آنرا جهت شور اول بمجلس شورای ملی تقدیم میدارد

مخبر کمیسیون راه معتمد دماوندی

نایب رئیس - آقای ناصر ذوالفقاری

ناصر ذوالفقاری - بنده با عرض معذرت از اینکه بخواهم راجع بموضوع دیگری در این مورد صحبت بکنم چون تقریباً یک سنتی شده و جناب آقای نایب رئیس استفاده کرده اند بنده هم اجازه می خواهم دوسه کلمه خارج از موضوع عرض کنم و بعد هم راجع بموضوع عرض کنم، البته آقای مهندس رضوی حق داشتند فرمایشاتی اینجا فرمودند و روزنامه ای آوردند خواندند که آن امر بما مربوط نمیشود روزنامه دلش خواسته یک چیزی نوشته یا نوشته و کی اطلاع داده یا نداده آن هم موضوع دیگری است ولی مناسفانه یک تذکری بعداً فرمودند و فرمودند وطن پرست بعدی چه گفت نمی خواهم بگویم چون بعداً اسم بنده را برده بودند بنده خواستم با آقای مهندس رضوی عرض کرده باشم که آن بعدی مسلمان وطن پرست است اگر از جناب عالی وطن پرست تر نباشد مسلمان از جناب عالی بیشتر بوطنش علاقه دارد و اما اگر بگویی قرار باشد خائنین این مملکت در این مجلس معرفی بشوند من و امثال من هم بهتر میتوانیم خائنین بمملکت، خائنین بکشور را با مددک در اینجام معرفی بکنیم (میراشرفی - آن خائنینی را که بسلامتی پیشه وری نوشیدند بگویند) من خیلی متأسفم از دوست محترم و عزیز من جناب آقای مهندس رضوی که من ارادت بسیاری بایشان دارم و خودشان هم وارد هستند، آن کلمه بعدی آن وطن پرست بعدی را بایک حالت خیلی چه عرض کنم خطوری فرمودند (مهندس غروی - آنجوری خطور است؟) چه عرض کنم خودشان بهتر میدانند من توفقی از ایشان نداشتم خدای بکرده اگر ایشان در وطن پرستی من شک و تردیدی دارم خوب است ایشان که قوی القاعده شجاع هستند تشریف بیاورند اشعار بگویند که ذوالفقاری وطن پرست نیست و خائن است و خیانت میکند تا بنده هر ابضی که دارم عرض کنم راجع به لایحه هم بنده مثل ایشان چون مخالفتی ندارم مخالفتم را پس گرفتار عرض

مخبر کمیسیون امور خارجه - پارسا

گزارش از کمیسیون امور خارجه به مجلس شورای ملی - کمیسیون امور خارجه در جلسه بیست و دوم آبانماه ۱۳۳۱ طبق ماده (۴۱) آیین نامه داخلی مجلس شورای ملی به لایحه شماره ۵۹۷ - ۱۱۲۴۰ - ۱۳۲۹۹۹ دولت راجع بموافقت نامه سرویس های حمل و نقل هوایی بازرگانی منعقد بین دولت شاهنشاهی ایران و هلند با حضور آقای وزیر امور خارجه رسیدگی و نسبت به

هم ندارم.
مهندس غروی - پس لایحه مبادله القضاة معلوم میشود مطرح است
نایب رئیس - در کلیات چون مخالفی نام نویسی نکرده . . . (جائری زاده - بنده عرضی داشتم) اگر راجع بهمین موضوع است بفرمائید ولی این بیاناتی است که امروز شده مربوط باین لوایح نبوده است
جائری زاده - نه یک مسائل کلی است ، در قانون اساسی ، نمایندگان را مکلف ساخته که مسائلمان باید حلنی باشد ، مسائلی که بحث و انتقاد میکنند باید همه مردم متوجه بشوند و پس از اینکه قانون خوب حلاجی شد و همه مردم در اطرافش مطالعاتی کردند در شور دوم از مجلس بگذرد که موافق مصلحت مملکت باشد ولی استثنائاً در قانون اساسی فصلی داریم که مجلس و کمیسیون مجرمانه ای را در آنجا پیش بینی کرده است و منظور نظر قانونگذار در مسائل مربوط به سیاست

خارجی بوده است و قهراً مربوط بمسائل داخلی فقط نیست و نتوانستند مذاکراتی ، اظهار عقیده ای که از طرف اشخاص میشود این در روزنامه ها و سر بازارها گفته شود و تولید يك كدورت های بین المللی بکنند . کمیسیون خارجه این چند وقتی که بنده افتخار عضویت کمیسیون خارجه را دارم خوشبختانه مسائلی که در آنجا مطرح بوده هیچوقت در جرید منتشر نشده (صحیح است) حتی مخبرین جرید که همه از دوستان و رفقای من هستند با من صحبت میکردند گفتم راجع باین موضوع اگر من هم حاضر باشم بگویم شما حاضر نشوید که بشنوید مسائل خارجی نباید در بازار سرش بحث شود اگر صحبتی لازم بود سخنگوی دولت خودش صحبت میکند و اگر لازم شد از طرف کمیسیون مطلبی ابراز بشود ممکن است مخبرین جرید را بخواهیم و خودمان با آنها صحبت کنیم ، نمایانم چه شده است که

در يك روزنامه هفتگی يك خبری که مطابق با واقع هم نبود (صحیح است) حالا چه حدس و تخمین بوده من نفهمیدم (ناصر ذوالفقاری - صحیح است) از کمیسیون مجرمانه که بموجب تقاضای دولت تشکیل شده در آنجا نوشته بود ، يك قسمتهای مهمش با حقیقت وفق نمیداد . البته کلیاتی بود که صحبت راجع بچه موضوع بوده ولی در اطرافش کی چه گفته ، هیچ تطبیق با موضوع نیکرود و روی همین نظر هم من بر رئیس دفتر کمیسیون ها گفتم يك شرحی بنویسد و بارباب جرید اطلاع بدهد که آن مطالب قابل تصدیق نیست حالا نمی دانم نوشته شده یا نشده . . . (ناظر زاده - نوشته شده و خیلی هم کار صحیح بود) و يك جمله را بنده باید تذکر بدهم چون در بیانات دو نماینده محترم جناب آقای مهندس رضوی و جناب آقای ناصر ذوالفقاری کلمه خیانت گفته شده زود نمیشود يك نماینده ای پشت تریبون نسبت خیانتی به کسی بدهد (صحیح است) اختلاف سلیقه

خیلی است (صحیح است) ولی خیانت نباید محکمه معلوم بکنند (صحیح است) و کم کم دارد اثر الفاظهم که در دنیا اثری دارد در مملکت ما از بس در غیر مورد استعمال میشود از بین میرود و من استدلال دارم در آینده این قبیل مطالب تکرار نشود و در مورد قرارداد هوائی در کمیسیون هم موافق بودم و مخالفتی ندارم
نایب رئیس - در کلیات مخالفی در موادم اعتراضی نرسیده برای شورید به کمیسیون ارجاع میشود
۸- تعیین موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه
نایب رئیس - با اجازه آقایان را ختم میکنیم جلسه آینده روز سه شنبه بهمن ساعت نه و ربع دستور سوالات (جلسه نیم ساعت قبل از ظهر شد)
نایب رئیس مجلس شورای ملی
محمد ذوالفقاری